

روش‌های کسب توانمندی‌های بازرسین بهداشت محیط از دیدگاه خودشان در دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور

طیبه الهی، احمد جنیدی جعفری*، سلیمان احمدی

چکیده

مقدمه: توانمندی‌های تخصصی بازرسین بهداشت محیط و راه‌های کسب آن برای مواجهه با مسایل بهداشت محیط کشور ضروری است. هدف این مطالعه تعیین روش‌های کسب توانمندی‌های بازرسین بهداشت محیط کشور ایران از دیدگاه خودشان است.

روش‌ها: در این مطالعه توصیفی مقطعی که از فروردین ۱۳۹۱ تا خرداد ۱۳۹۲ انجام شد، ۶۱۲ بازرس بهداشت محیط شاغل در دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور توسط روش نمونه‌گیری چند مرحله‌ای انتخاب شدند. جمع‌آوری داده‌ها از طریق پرسشنامه‌ای صورت گرفت که روایی و پایایی آن از طریق مشورت با افراد متخصص و محاسبه ضریب آلفای کرونباخ (۰/۸۲) تأیید شده بود. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از شاخص‌های آمار توصیفی انجام شد.

نتایج: بازرسین بهداشت محیط در حیطه‌های مرتبط با وظایفشان به طور عمده توانمندی‌های خود را به ترتیب از طریق آموزش‌های ضمن خدمت (۳۸/۷٪)، آموزش‌های دانشگاهی در دوران تحصیل (۱۸/۸٪)، آموزش‌های تجربی و قبل از استخدام (۱۴/۷٪) کسب کرده‌اند.

نتیجه‌گیری: آموزش ضمن خدمت، نقش اساسی در افزایش توانمندی بازرسین بهداشت محیط از دیدگاه خودشان داشته است. بنابراین برای ارتقای توانمندی آنان لازم است بر روی برنامه‌ریزی و طراحی آموزش‌های ضمن خدمت تخصصی تأکید بیشتری به عمل آید. همچنین پیشنهاد می‌گردد، برنامه‌های درسی دانشگاهی آنان در صورت امکان باتوجه به توانمندی‌های مورد نیاز بازرسین غنی‌تر گردد.

واژه‌های کلیدی: بازرسین بهداشت محیط، آموزش ضمن خدمت، توانمندی، آموزش دانشگاهی

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی / شهریور ۱۳۹۳؛ ۱۴(۶): ۵۵۰ تا ۵۵۷

مقدمه

انجام امور محوله خود نیاز به کسب دانش و مهارت‌های کاری دارند که با روش‌های مختلف این توانمندی و مهارت‌ها کسب می‌گردد (۱ تا ۲). از جمله این منابع انسانی، بازرسین بهداشت محیط کشور هستند که وظیفه خطیر حفظ سلامت محیط کشور بر عهده آنهاست. به طور جزئی‌تر مسئولیت نظارت و کنترل بهداشتی بر مراکز تولید، توزیع و عرضه مواد غذایی و اماکن عمومی، سلامت محیط جامعه و ارزیابی عوامل تهدیدکننده سلامت محیط به عهده افراد فوق است (۳). بنابراین بازرسین بهداشت محیط باید توانمندی‌های لازم را به عنوان ابزاری برای انجام وظایف در شغل خود دارا باشند تا از آنها به منظور شناسایی و طراحی

منابع انسانی توانمند نقش اساسی در رشد و پویایی سازمان‌ها دارد و با وجود کارکنان توانمند در یک سازمان، مدیران این امکان را دارند که از همه افراد سازمان به نحو مناسب استفاده کنند. منابع انسانی برای

* نویسنده مسؤول: دکتر احمد جنیدی جعفری (دانشیار)، گروه مهندسی بهداشت محیط دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران، تهران، ایران. ahmad_jonidi@yahoo.com
مهندس طیبه الهی، دانشجوی کارشناسی ارشد آموزش پزشکی، دانشکده آموزش علوم پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات درمانی شهید بهشتی، تهران، ایران. (ta.elahi@yahoo.com)؛ دکتر سلیمان احمدی (استادیار)، گروه آموزش پزشکی، دانشکده آموزش علوم پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات درمانی شهید بهشتی، تهران، ایران. (soleimanahmady@gmail.com)
تاریخ دریافت مقاله: ۹۲/۱۱/۱۴، تاریخ اصلاحیه: ۹۳/۲/۱۶، تاریخ پذیرش: ۹۳/۵/۲۶

مدیریتی»، «پایش، ارزشیابی و تجزیه و تحلیل»، «نقش مسائل فرهنگی، ارتباطی و اخلاقی» و «استفاده از فن‌آوری اطلاعات» مورد بررسی قرار گرفت. بدیهی است که نتایج حاصله می‌تواند در راستای بهبود و افزایش توانمندی‌های بازرسی بهداشت محیط مورد استفاده قرار گیرد.

روش‌ها

این مطالعه‌ی توصیفی مقطعی از فروردین ۱۳۹۱ تا خرداد ۱۳۹۲ انجام شد. جمعیت مورد نظر، کلیه بازرسی‌ها داشت محیط شاغل در واحدهای بهداشت محیط زیر مجموعه دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور بودند. با اطلاعات اولیه تعداد کاردانان و کارشناسان بهداشت محیط شاغل در زمان مطالعه طبق آمار مرکز سلامت محیط و کار به دست آمده است ۴۴۰۰ بازرسی مشغول در واحدهای بهداشت محیط ۴۹ دانشگاه علوم پزشکی کشور بودند. برای تعیین نمونه‌ها، از نمونه‌گیری چند مرحله‌ای استفاده گردید. بدین صورت که طبق دسته‌بندی دانشگاه‌های کشور در ۳ تیپ ۱، ۲ و ۳ از هر دسته ۳ دانشگاه انتخاب و سپس از هر کدام از خوشه‌های جدید، نمونه‌ها به صورت سرشماری از واحدهای متبوع دانشگاه‌های منتخب انتخاب شدند. در نهایت تعداد نمونه‌ها ۶۱۲ مورد برآورد شد که همگی در مطالعه مشارکت نمودند. دارا بودن مدرک کارشناسی بهداشت محیط و کارت بازرسی، معیار ورود افراد به مطالعه بودند و در صورت عدم پاسخ‌گویی به پرسشنامه افراد از مطالعه خارج می‌شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد. برای تعیین روایی محتوا، پرسشنامه برای ۶ نفر از بازرسی‌ها داشت محیط شاغل در دانشگاه‌های علوم پزشکی ارسال و اصلاحات لازم انجام شد. پایایی درونی آیت‌های پرسشنامه برای هر پنج حیطه مورد بررسی به صورت جداگانه و با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شد که پرسشنامه‌ها به ۳۲ نفر از بازرسان هر سه خوشه موردنظر به صورت انتخاب تصادفی ارائه و جمع‌آوری شد که با توجه به پایایی

مداخلات هدفمند به کار گیرند (۳). از طرفی با توجه به اهمیت مسئولیت‌ها و نقش تأثیرگذار بازرسی بهداشت محیط در ارتقای سطح سلامت محیط جامعه، لازم است توانمندی‌های اخذ شده گروه شغلی فوق مورد بررسی و مطالعه قرار گیرد تا اطلاعات مؤثری را در اختیار برنامه‌ریزان و مسؤولان بهداشتی کشور قرار دهد. حمدی و همکاران نیز در مطالعه خود بیان داشتند که باوجود ارتقای سطح سلامت محیط جامعه، کسب توانمندی‌های جدید برای کارشناسان بهداشت محیط ضرورت دارد (۴). از طرفی با وجود سابقه طولانی رشته بهداشت محیط و انجام بازرسی‌ها، هنوز در زمینه روش‌های کسب توانمندی و مهارت‌های شغلی بازرسی بهداشت محیط، تحقیقی در دسترس نمی‌باشد و در نتیجه وضعیت موجود به طور دقیق مشخص نیست. این در حالی است که بررسی تعیین روش‌های کسب توانمندی در سایر مشاغل و تخصص‌ها صورت می‌پذیرد. برای مثال، در صنعت نفت کشور ایران نیز در مطالعه‌ای که به همین شکل، صورت گرفت، مشخص گردید که کسب آموزش‌های ضمن خدمت در جهت افزایش بهبود عملکرد کارکنان بوده است (۵). هوگس (Hughes) و همکاران نیز در سال ۲۰۰۳ در استرالیا، میزان توافق متخصصان تغذیه بین‌المللی در مورد نوع و روش کسب قابلیت‌های لازم برای کارشناس تغذیه جامعه/بهداشت عمومی در نظام بهداشتی را مورد بررسی قرار دادند. مطالعه مذکور با هدف تعیین روش‌های کسب توانمندی‌های این کارشناسان در حیطه‌های توانایی تجزیه و تحلیل مسائل فرهنگی-اجتماعی و سیاسی، خدمات بهداشت عمومی، ارتباطات، مدیریت و رهبری، علم تغذیه و حرفه‌ای صورت پذیرفت و به عنوان قابلیت‌های ضروری برای کارشناس تغذیه جامعه/بهداشت عمومی در نظام بهداشتی تأکید کرده است (۶). با این حال مطالعه حاضر با هدف تعیین روش‌های کسب توانمندی‌های بازرسی بهداشت محیط از دیدگاه خودشان در واحدهای بهداشت محیط در دانشگاه‌های علوم پزشکی و در پنج حیطه «علوم تخصصی بهداشت محیط»، «هدایت بازرسی و

نتایج

در مطالعه حاضر کلیه شرکت‌کنندگان شاغل بر اساس تعداد پیش بینی شده در مطالعه، پرسشنامه‌ها را تکمیل نمودند (پاسخ دهی ۱۰۰ درصد). از مجموع افراد شرکت کننده در مطالعه تعداد شرکت‌کنندگان در مطالعه، ۲۱۳ نفر (۳۴/۴٪) زن و تعداد ۳۹۹ نفر (۶۵/۶٪) مرد بود. متوسط سن شرکت‌کنندگان $19/9 \pm 5/3$ سال و میانگین سابقه کار $19/9 \pm 5/3$ سال بود. بیشترین فراوانی مربوط به سابقه کار ۵ تا ۱۰ سال و کمترین آن مربوط به سابقه کار بیش‌تر از ۲۰ سال بود.

نتایج بیانگر آن است که از دیدگاه بازرسی بهداشت محیط، کمترین منبع روش کسب توانمندی در حیطه علوم تخصصی بهداشت محیط آشنایی قبل از استخدام و تجربه (۸/۶٪) و بیشترین منبع کسب توانمندی در حیطه فوق، آموزش‌های ضمن خدمت (۳۹/۵٪) بوده است.

بازرسی بهداشت محیط روش کسب توانمندی خود در کلیه حیطه‌های مورد بررسی، از طریق آموزش‌های دانشگاهی را ۱۸/۸٪ عنوان نموده‌اند. طبق نتایج بیشترین روش کسب توانمندی در حیطه‌های «علوم تخصصی بهداشت محیط»، «هدایت بازرسی و مدیریتی»، «پایش، ارزیابی و تحلیل»، «نقش مسائل فرهنگی، ارتباطی و اخلاقی» و «استفاده از فن‌آوری اطلاعات»، از طریق آموزش ضمن خدمت به ترتیب ۳۹/۵٪، ۳۴/۶٪، ۵۱/۱٪، ۳۰/۵٪ و ۳۷/۷٪ بوده است. روش کسب توانمندی‌های بازرسی بهداشت محیط از طریق تحصیل در حیطه‌های «هدایت بازرسی و مدیریتی»، و «پایش، ارزیابی، تجزیه و تحلیل» به ترتیب (۱۸/۷٪) و (۱۸/۳٪) بوده است. بر اساس نتایج حاصل از دیدگاه بازرسی بهداشت محیط ۳۵/۹۸٪ آنان در حیطه‌های مورد بررسی، توانمندی‌های لازم را کسب ننموده‌اند. (جدول ۱).

پرسشنامه این نتایج در محاسبات نهایی وارد شدند. بیشترین پایایی درونی مربوط به حیطه: «علوم تخصصی بهداشت محیط» (۰/۰۸۶) و کمترین آن مربوط به حیطه «مسائل فرهنگی، ارتباطی و اخلاقی» (۰/۰۷۶) بود. پرسشنامه شامل دو بخش بود. بخش اول، مربوط به مشخصات فردی نمونه‌های مورد مطالعه شامل جنسیت، سابقه خدمت و سن و بخش دوم پرسشنامه شامل پنج حیطه ذکر شده با ۲۹ توانمندی بود (۲۹ سؤال به صورتی که در جدول ۱ آمده است) که این حیطه‌ها براساس اظهارنظر توسط افراد متخصص بهداشت محیط برای بازرسی بهداشت محیط تعیین شده بود و شرکت‌کنندگان روش کسب این توانمندی‌ها را از طریق آموزش‌های دانشگاهی، آموزش‌های تجربی و قبل از استخدام و آموزش‌های ضمن خدمت، اعلام کردند. پرسشنامه از طریق پست الکترونیک به کارشناسان مسؤول واحد بهداشت محیط استان که آدرس الکترونیک آنها از طریق پورتال مرکز سلامت محیط و کار در دسترس بود، ارسال شد و آنان نیز پرسشنامه را به صورت الکترونیک در اختیار بازرسی مراکز بهداشت شهرستان و مراکز بهداشتی درمانی قرار دادند و پس از ۱۰ روز پرسشنامه‌ها را تکمیل و از طریق پست الکترونیک به محقق برگرداندند. تجزیه و تحلیل داده‌ها در محیط نرم‌افزار SPSS-18 بوده و از شاخص‌های آمار توصیفی (توزیع فراوانی و درصد) استفاده شد. در این مطالعه سعی شد ملاحظات اخلاقی از جمله اخذ رضایت آگاهانه (از طریق اعلام درخواست تکمیل و خروج از مطالعه در صورت تمایل پیش از شروع تکمیل پرسشنامه‌ها) برای شرکت در مطالعه و اعلام در اختیار گذاشتن نتایج پژوهش به مراجع ذیصلاح رعایت گردد.

جدول ۱: روش‌های کسب توانمندی بازرسی بهداشت محیط دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور از دیدگاه خودشان

توانمندی را کسب کرده‌ام	منبع کسب توانمندی			حیطه توانمندی
	آموزش‌های ضمن خدمت	آشنایی قبل از استخدام و تجربه	آموزش‌های دانشگاهی	
حیطه شماره ۱- علوم تخصصی بهداشت محیط				
(٪۱۲/۱)۱۰۴	(٪۴۰)۳۴۳	(٪۱۳/۳)۱۱۴	(٪۳۴/۵)۲۹۶	توانایی شناسایی مسائل بهداشتی تأثیرگذار بر سلامت محیط
(٪۱۴/۵)۱۳۲	(٪۳۹/۱)۳۵۶	(٪۹/۵)۸۷	(٪۳۶/۹)۳۳۶	آشنایی با منابع آلودگی هوا، آب، خاک و غذا
(٪۱۷/۶)۱۴۶	(٪۳۷/۶)۳۲۱	(٪۷/۵)۶۱	(٪۳۷/۴)۳۱۰	آگاهی از اصول ایمنی و سلامت مواد غذایی
(٪۲۱)۱۶۸	(٪۳۸/۵)۳۰۸	(٪۹/۵)۷۶	(٪۳۱/۱)۳۴۹	آشنایی با اصول پیشگیری و کنترل بیماری‌های منتقله از غذا و آب
(٪۲۳/۹)۲۰۰	(٪۳۴/۵)۲۸۹	(٪۹/۷)۸۱	(٪۳۲)۲۶۸	آگاهی از آلودگی‌های زیست محیطی و اثرات آن در انواع بیماری‌ها
(٪۲۴/۸)۱۹۸	(٪۴۳/۷)۳۴۸	(٪۸/۴)۶۷	(٪۲۳/۱)۱۸۴	آشنایی با سیستم‌های ارزیابی، نظارت و مراقبت‌های بهداشت محیطی
(٪۲۶/۷)۱۹۶	(٪۴۶/۳)۳۴۰	(٪۷/۴)۵۴	(٪۱۹/۶)۱۴۴	آشنایی با راهنماهای بهداشت محیط در سطح ملی، سیاست‌های بهداشتی- محیطی و اسناد راهبردی مرتبط
(٪۳۶/۸)۲۷۶	(٪۳۹)۲۹۳	(٪۷/۳)۵۵	(٪۱۶/۹)۱۲۷	آشنایی با شیوه‌های نوین بازرسی
(٪۳۰/۹)۲۱۷	(٪۴۵/۱)۳۱۷	(٪۹/۸)۶۹	(٪۱۴/۲)۱۰۰	آشنایی با قوانین بهداشت محیط - حقوقی و مجازات‌های اسلامی
(٪۳۷/۱)۲۵۵	(٪۳۷/۹)۲۶۱	(٪۴/۸)۳۳	(٪۲۰/۲)۱۳۹	آگاهی از روش‌های نمونه‌برداری غذا و آب (آزمایشگاه)
(٪۳۷/۱)۲۵۴	(٪۳۳/۴)۲۲۹	(٪۷/۳)۵۰	(٪۲۲/۲)۱۵۲	توانایی جلب مشارکت متصدیان صنوف و مردم
حیطه شماره ۲- هدایت بازرسی و مدیریتی				
(٪۳۶/۹)۲۴۵	(٪۳۱/۲)۲۰۷	(٪۶/۳)۴۱	(٪۲۵/۸)۱۷۱	مدیریت پروژه و بحران
(٪۴۰/۵)۲۶۷	(٪۳۶/۳)۲۳۹	(٪۱۰)۶۶	(٪۱۳/۲)۸۷	برنامه‌ریزی عملیاتی
(٪۴۳/۳)۲۵۲	(٪۳۶/۹)۲۱۵	(٪۲/۷)۱۶	(٪۱۷/۲)۱۰۰	مدیریت زمان در بازرسی
حیطه شماره ۳- پایش، ارزشیابی و تجزیه و تحلیل				
(٪۲۹/۹)۱۸۴	(٪۳۷/۶)۳۲۱	(٪۱۳)۸۰	(٪۱۹/۵)۱۲۰	توانایی تولید اطلاعات با استفاده از داده‌های بهداشت محیطی
(٪۲۷/۷)۱۶۷	(٪۳۷/۵)۳۲۶	(٪۱۲/۳)۷۴	(٪۳۲/۴)۱۳۵	تهیه گزارش علمی و مستند از وضعیت موجود
(٪۲۷/۲)۱۶۵	(٪۴۲/۶)۳۵۸	(٪۱۱/۶)۷۰	(٪۱۸/۶)۱۱۳	تجزیه و تحلیل شاخص‌های بهداشت محیط با استفاده از منابع اطلاعاتی مختلف
(٪۲۹/۱)۱۸۴	(٪۴۱/۹)۳۶۵	(٪۱۱/۱)۷۰	(٪۱۸)۱۱۴	شناخت و شناسایی گروه‌های هدف و محیط‌های جمعی- آموزشی - بیمارستانی در برنامه‌های مختلف بهداشت محیط
(٪۴۰/۴)۲۶۴	(٪۳۵/۲)۳۳۰	(٪۱۱/۹)۷۸	(٪۱۲/۲)۸۱	توانایی استفاده مناسب از اطلاعات کیفی در تحقیق، برنامه‌ریزی و ارزیابی عملکرد بهداشت محیط جامعه و خانوار
(٪۴۶)۴۶	(٪۳۴/۹)۳۴	(٪۴/۸)۸۴	(٪۱۰/۷)۶۴	توانایی تعیین وضعیت موجود جامعه تحت پوشش به منظور تعیین فاصله با وضعیت مطلوب
(٪۴۷/۳)۲۸۷	(٪۳۱/۵)۱۹۱	(٪۵/۶)۳۴	(٪۱۵/۷)۹۵	تجزیه و تحلیل و شناسایی مشکلات مربوط به اجرای برنامه‌های بهداشت محیط در تصمیم‌گیری مبتنی بر شواهد مداخلات مناسب
(٪۴۷)۲۸۶	(٪۳۵)۲۱۳	(٪۳/۳)۲۰	(٪۱۴/۸)۹۰	آگاهی از مستندسازی در اطلاعات
حیطه شماره ۴- نقش مسائل فرهنگی، ارتباطی و اخلاقی				
(٪۴۰/۶)۳۴۹	(٪۲۷/۴)۱۶۸	(٪۱۱/۱)۶۸	(٪۲۱)۱۲۹	در نظر گرفتن سطح فرهنگی مردم در محیط‌های مختلف جامعه - خانوار در برنامه‌های بهداشت محیطی
(٪۳۱/۴)۲۰۵	(٪۴۱/۳)۲۷	(٪۱۱/۲)۳	(٪۱۶/۱)۱۰۵	داشتن مهارت‌های ارتباطی با متصدیان و گروه‌های هدف
(٪۳۳/۴)۳۳۰	(٪۳۷/۶)۳۵۹	(٪۱۳/۸)۹۵	(٪۱۵/۱)۱۰۴	آشنایی با معیارهای اخلاقی بازرسی و رعایت اصول بازرسی
(٪۳۷/۷)۳۶۷	(٪۳۹/۶)۲۲۸	(٪۹/۹)۷۰	(٪۱۲/۸)۹۱	شناسایی عوامل رفتاری، محیطی و سازمانی مؤثر در برنامه‌های بهداشت محیط
حیطه شماره ۵- استفاده از فن‌آوری اطلاعات				
(٪۴۰/۵)۳۶۱	(٪۳۶/۴)۳۳۵	(٪۵/۳)۶۶	(٪۱۷/۵)۱۱۳	توانایی استفاده از فن‌آوری‌ها و نرم‌افزارهای مناسب برای جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به بهداشت محیط
۳۰/۸)۱۹۹	(٪۴۱/۳)۲۶۶	(٪۹)۵۸	(٪۱۹)۱۲۳	توانایی استفاده از فن‌آوری‌ها در ارائه خدمات و تهیه مطالب آموزشی
(٪۴۳/۶)۲۹۲	(٪۳۱/۶)۲۱۳	(٪۷/۹)۵۳	(٪۱۶/۶)۱۱	توانایی استفاده از بانک‌های اطلاعاتی

بحث

مطالعه حاضر با هدف تعیین روش‌های کسب توانمندی‌های بازرسین بهداشت محیط از دیدگاه خودشان بود و یافته‌های آن می‌تواند در تصمیم‌گیری‌های مرتبط با آموزش و توانمندسازی این بخش از نیروی انسانی به کار گرفته شود. نتایج این مطالعه نشان داد که بازرسین بهداشت محیط شاغل در گروه بهداشت محیط دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور، بیش‌ترین روش توانمندی خود را از طریق آموزش‌های ضمن خدمت کسب نموده‌اند که این امر مطابق با مستندات سازمان غذا و دارو آمریکا، برای بازرسین بهداشتی واحدهای صنفی است که بایستی قبل از انجام بازرسی از صنوف، مراحل آموزشی لازم طی شود که این مراحل آموزشی شامل: آموزش پایه، آموزش میدانی، استانداردسازی و گواهی‌نامه، آموزش ضمن خدمت یا مداوم است (۷). باتوجه به این که در این مطالعه روش کسب توانمندی مد نظر بوده است و مطالعات مرتبط در زمینه بهداشت محیط وجود نداشته، تحقیقات مشابه در سایر رشته‌ها مورد بررسی قرار گرفته و این مطالعات بین توانمندی و آموزش ضمن خدمت رابطه مثبت و معناداری را نشان داده‌اند (۸ تا ۱۳). برای مثال حمدی و همکاران در سال ۱۳۸۱ به مطالعه وضعیت فارغ‌التحصیلان دانشگاهی دانشگاه اصفهان در سال‌های ۱۳۶۸ تا ۱۳۷۳ پرداختند که در این مطالعه به عنوان یک هدف فرعی بین توانمندی و آموزش ضمن خدمت رابطه معناداری مشاهده شد (۱۰) ($p < 0/05$).

نکته قابل توجه در این مطالعه این است که آموزش‌های ضمن خدمت در هر ۵ حیطه مورد بررسی یعنی «علوم تخصصی بهداشت محیط»، «هدایت بازرسی و مدیریتی»، «پایش، ارزشیابی و تجزیه و تحلیل»، «نقش مسائل فرهنگی، ارتباطی و اخلاقی» و «استفاده از فن‌آوری اطلاعات» به میزان زیادی توانمندی‌های ضروری و لازم را برای افراد شاغل فوق برآورده می‌نماید. این در حالی است که آموزش‌های دانشگاهی در مرتبه بعدی کسب آموزش و مهارت هستند و حتی در حیطه اول یعنی علوم تخصصی بهداشت محیط نیز این تاثیر فقط تا حدودی

نزدیک به آموزش‌های ضمن خدمت است؛ هر چند که انتظار می‌رود این حیطه بیش‌ترین درصد را به خود اختصاص دهد. بنابراین از نتایج حاضر چنین برمی آید که آموزش‌های دانشگاهی، توانمندی‌های مورد نیاز شغلی به خصوص در حیطه علوم تخصصی را برای دانش‌آموختگان بهداشت محیط فراهم نمی‌کند؛ چنان که بر اساس بررسی حسینی و همکاران بر روی دانش‌آموختگان ترم آخر رشته بهداشت محیط مشخص شد که امکان استفاده از بعضی آموخته‌های نظری در محیط‌های کاری وجود ندارد (۱۴). حمدی و همکاران نیز نشان دادند که برای شاغلین رشته بهداشت محیط، موضوعات جدید و لزوم تطبیق دروس آموزشی با فعالیت‌های اجرایی غالب فارغ‌التحصیلان الزامی است که با نتایج اخذ شده در این بررسی یکسان هستند (۴). اگرچه به نظر می‌رسد این امر در سایر رشته‌های تحصیلی نیز معمول است که می‌تواند ناشی از عملکرد سیستم آموزشی فعلی باشد؛ برای مثال در تحقیق دل‌آرام و همکاران بر روی دانشجویان مامایی و پرستاری شهرکرد در سال ۱۳۹۰ مشخص شده است که آنان حتی ۵۰ درصد توانمندی لازم برای شغل خود را در دوران تحصیل کسب نکرده‌اند (۱۵). در تحقیق دیگر که توسط دادگری و همکاران در سال ۱۳۸۷ بر روی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شاهرود انجام شده است مشخص گردید که آنچه دانش‌آموختگان در هنگام فارغ‌التحصیلی به دست می‌آورند با آنچه در شغل خود مواجه می‌شوند، متفاوت است (۱۶).

کسب توانمندی از طریق آشنایی قبل از استخدام و تجربه قبلی نیز بسیار کم بوده است و این به دلیل جذب افراد فوق بلافاصله بعد از فارغ‌التحصیلی و انجام وظایف با آموزش‌های پیش از استخدام ناکافی است. نتیجه قابل ملاحظه دیگر در رابطه با عدم کسب توانمندی است که در هر ۵ حیطه مورد بررسی این میزان بسیار قابل توجه است و در حیطه هدایت و بازرسی نزدیک به نیمی (۴/۸٪) از نمونه‌ها را در بر می‌گیرد.

در ارتباط با نقاط قوت این مطالعه می‌توان به این نکته اشاره کرد که مطالعه حاضر اولین مطالعه‌ای است که در

محیط از دیدگاه خودشان داشته است. بنابراین برای ارتقای توانمندی آنان لازم است بر روی تدوین، برنامه‌ریزی و طراحی صحیح آموزش‌های ضمن خدمت تخصصی تأکید و دقت بیشتری به عمل آید. همچنین پیشنهاد می‌گردد. به منظور بالابردن توانمندی‌های دانش‌آموختگان رشته بهداشت محیط، برنامه‌های درسی دانشگاهی آنان در صورت امکان با توجه به توانمندی‌های مورد نیاز بازرسین غنی‌تر گردد.

قدردانی

این مقاله استخراج شده قسمتی از پایان نامه ی دانشجویی مقطع کارشناسی ارشد، مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی است. بدین‌وسیله از مدیریت و کارشناسان مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، همکاران گرامی و بازرسین بهداشت محیط در دانشگاه‌های علوم پزشکی به خصوص دانشگاه‌های تهران، شهید بهشتی، مرکزی، بوشهر، هرمزگان چهارمحال و بختیاری، کردستان که در این مطالعه ما را یاری و همراهی نمودند، تشکر و قدردانی می‌گردد.

این زمینه در میان بازرسین بهداشت محیط کشور صورت می‌گیرد و در آن تعداد زیادی از بازرسین مورد بررسی قرار گرفتند؛ گذشته از این موضوع میزان بازگشت پرسشنامه‌ها به طور کامل بود که دلیل آن تمایل بازرسین به تکمیل پرسشنامه‌ها به دلیل ذی نفع بودن آنان در نتایج مطالعه بود. اما از محدودیت‌های این پژوهش این بود که ارائه روش‌های کسب توانمندی صرفاً از دیدگاه بازرسین بهداشت محیط شاغل مورد بررسی قرار گرفت که بهتر است از نظرات خبرگان و متخصصین رشته بهداشت محیط و مستندات علمی نیز استفاده گردد. همچنین ممکن است شرکت‌کنندگان در تفکیک آموزش‌های قبلی و تجربه با آموزش‌های دانشگاهی دچار مشکل شده و نتایج دچار تورش شده باشد. در نهایت پیشنهاد می‌گردد که در زمینه کیفیت آموزش‌های ضمن خدمت فعلی مطالعاتی صورت گیرد تا بتوان آموزش‌ها را غنی‌تر ساخت.

نتیجه‌گیری

نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که آموزش ضمن خدمت، نقش اساسی در افزایش توانمندی بازرسین بهداشت

منابع

1. Fathi vajareghah K. [Educational Need Assessment, Models and Technique]. 3thed. Aeiz; 2005. [Persian]
2. Spreizer GM. Psychological Empowerment in the workplace: Dimensions, measurement and Validation. *Academy of Management Journal*. 1995; 38(5): 1442-1465.
3. Gholami R, Rastkari N, Zozoli M, Elah T, Farhady M, Izadpanah F. [AGuide to Sanitary Inspection of Retail Food Establishments and Public Places]. Tehran: Markaz Salamat Mohit va Kar; 2012. [Persian] [Cited 2014 Agust 30] Available from: http://markazsalamat.behdasht.gov.ir/uploads/bm_10_171683.pdf
4. Hamdi M, Parvaresh A, Amin M. [Job Description and Educational Needs of Different levels of Environmental Health Graduates]. *Iranian Journal of Medical Education*. 2005; 5(2): 63-71. [Persian] Available from:<http://sid.ir>
5. Nadery N, Jamshidian A, Salimi G. [Tavanmandsaziye karkonan az tarighe amouzeshhaye zemne khedmat mourede motalee sherkate palayeshe nafte isfahan]. *Faslnameye pazoheshnameye oloume ensani va ejtemaei*. 2007; (27): 121-142. [Persian]
6. Hughes R. Public health nutrition workforce composition, core functions, competencies and capacity: perspectives of advanced-level practitioners in Australia. *Public Health Nutr*. 2003; 6(6): 607-13.
7. USFDA, Department of Commerce Technology Administration National Technical Information Service. Food Code. 2009. [Cited 2014 Agust 15]. Available from: <http://www.fda.gov/Food/FoodSafety/RetailFoodProtection/FoodCode/FoodCode2009>
8. Malakotian M, Parvaresh A. [Barrasiye vazeyate daneshamoukhtegane reshteye behdashte mohite sarasare keshvar taye salhaye 75-82]. *Journal of Semnan University of Medical Sciences*. 2004; 5(2): 30-40. [Persian]
9. Jamli H, Ghalenoiei M. [Attitudes of Environmental Health and Occupational Health Students Toward Their

- Discipline and Future Career in Qazvin University of Medical Sciences in 2012]. Iranian Journal of Medical Education. 2013; 13(7): 541-550. [Persian]
10. Hamdi M, Solaymani B, Nasresfahay B, Mandegar H. [Check the status of graduates between 1368-1373 School of Public Health Esfahan]. Research in Medical Sciences. 2000; 3(1): 32-60. [Persian][Cited 2014 August 30] Available from: <http://health.barakatks.com/irmedex/articles.asp?issueID=12308>
 11. Mirkamali SM, Bagheri K. Evaluation of the graduate who are employed in iran-khodro company in terms of job ability in some fields of technical and vocational education-from the viewpoint of the production units managers. Journal of Educational Innovations. 2005; 4(13): 85-110.
 12. Shahkarmi pour Z, Tirgar H. [Relationship between during -work education Courses and empowering employees]. Iranian Quarterly of Education Strategies in medical sciences. 2012; 5(4): 231-235. [Persian]
 13. Samadi M, Taghizadeh J, Kashitarash esfahani Z, Mohamadi M. [Evaluating environmental Health Student attitudes toward their discipline and future career in Hamadan University of Medical Sciences in 2008]. Iranian Journal of Medical Education. 2010; 9(4): 331-336. [Persian]
 14. Hosseini M, Sarchami R. [Barrasye nazarate daneshjoyane terme akher va modaresine gorouhe behdashte Mohit daneshgahe Oloom pezeskhye Qazvin dar mowrede mohtavaye barnameye amoozeshye maghtae kardaniye reshteye behdasht Mohit]. Iranian Journal of Medical Education. 2005; (14): 88-89. [Persian]
 15. Delaram M, Safdari Dahcheheshme F, Banayian S, Kazemian A, Sereshti M, Raeisi Z, et al. Midwifery Students' self Assessment of their Ability in Practical Skills. Educational Strategies. 2013; 6(3): 177-82.
 16. Dadgari A, Kasaeian A, Atashsokhan G, Naseri fadafan L, Dadvar L, Kalatejari M. Efficacy of Midwifery Clinical Curriculum in Achieving Core learning Goals: Tutors and Students' Point of View. Journal of Knowledge & Health. 2009; 4(30): 28-33.

Competency Achievement Methods of Environmental Health Inspectors based on their Own Perspectives in Iranian Medical Sciences Universities

Tayebeh Elahi¹, Ahmad Jonidi Jafari², Soliman Ahmadi³

Abstract

Introduction: *The competencies of Environmental Health inspectors and the methods to achieve them are defining factors in encountering environmental health problems. The aim of this study was to identify the methods of gaining competency among Iranian Environmental Health inspectors from their own views.*

Methods: *In this cross-sectional study, 612 Iranian Environmental Health inspectors were selected through cluster sampling. Data collection was done via a questionnaire that its validity and reliability were checked by the opinions of the experts and calculating Cronbach's Alpha coefficient (0.82) respectively. The collected data were analyzed by conducting descriptive statistics.*

Results: *Based on the results of this study, Environmental Health inspectors declared that they have gained their capabilities via in-service training (38.7%), academic education (18.8 %), pre-service training and experimental training (14.7 %).*

Conclusion: *The results of this study showed that in-service training can play a key role in increasing Environmental Health inspectors' job capabilities. So, it seems necessary to emphasize on in-service training planning to promote their capabilities. Moreover, it is recommended that the Environmental Health academic curriculum be enriched in accordance with the required capabilities of inspectors.*

Keywords: Environmental Health inspectors, Job capabilities, In-service training, Academic education

Addresses:

1. MS Student of Medical Education, Faculty of Medical Sciences Education, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran. Email : ta.elahi@yahoo.com,
2. (✉) Associate Professor, Department of Environmental Health Engineering, Faculty of Public Health, Iran University of Medical Sciences, Tehran, Iran. Email:ahmad_jonidi@yahoo.com
3. Assistant Professor, Department of Medical Education, Faculty of Medical Education, Shahid beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran. Email: soleimanahmady@ gmail.com.